

Ludo Valcke

Prosper-Joseph Massez (1778-1846),
de eerste voorzitter van de provincieraad
van West-Vlaanderen

Het is een algemene vaststelling dat er relatief weinig gedegen informatie bestaat over de voorzitters van de Provincieraad van West-Vlaanderen in de 19de eeuw. Dit is zeker het geval voor de man die, na het in voege komen van de nieuwe Belgische provinciewet in 1836, als eerste dit ambt bekleedde: Prosper Joseph Massez.

EEN POLITIEKE LOOPBAAN

De politieke carrière van de Oostendenaar P.J. Massez is goed bekend. Hij is schepen van Oostende in 1818 en gemeenteraadslid van 1831 tot 1836. In 1819 wordt hij lid – voor de stedelijke stand – van de Provinciale Staten van West-Vlaanderen. Een jaar later is hij lid van de Gedeputeerde Staten. Hij blijft dit tot 1836.

Tijdens de eerste verkiezingen onder de nieuwe Belgische provinciewet op 29 september 1836 wordt hij verkozen tot provincieraadslid voor het kanton Oostende. Tijdens de eerste zitting van de Provincieraad kiezen de provincieraadsleden hem tot voorzitter. Hij blijft dit tot 1844. Dan staat hij dit ambt om gezondheidsredenen af. Nog in 1836, op 7 oktober, wordt hij aangeduid als lid van de Bestendige Deputatie. Dit ambt bekleedt hij tot aan zijn dood op 10 augustus 1846¹.

1 De provinciewet van 1836 (titel 7) bepaalt dat de Bestendige Deputatie bestaat uit 6 leden, telkens 1 uit de 4 gerechtelijke arrondissementen (Brugge, Ieper, Kortrijk, Veurne) en 2 vrije leden. Massez wordt verkozen als vrij lid.

Massez wordt betiteld als orangist. Gezien zijn mandaten in de Hollandse tijd is dit voor de hand liggend. In de gemeenteraadsverkiezingen van 14 juli 1836 lopen de Oostendse orangisten echter een zware nederlaag op en ook Prosper Massez verdwijnt uit de gemeenteraad². Uiteindelijk komt hij, zoals zoveel orangisten een tijdje na de onafhankelijkheid, terecht in het liberaal deel van het unionistische huis. Tijdens de verkiezingscampagne van 1844 meldt de *Journal de Bruges* (24 april 1844) dat de clerus de 2 Oostendse kandidaten niet zal bestrijden. Dit wijst op een Massez die zeker niet sterk anti-clericaal is. Het etiket wordt iets later bevestigd. Bij zijn dood volgt provincieraadslid Aimé, Paul De Knuyt hem op als gedeputeerde. Deze schepen (1825-1843) en burgemeester (1843-1847) van Bredene staat bekend als gematigd liberaal.

In de provincieraad wordt Prosper Massez, na een buitengewone verkiezing, opgevolgd door Jean-Auguste-François Brasseur (Oostende 1802-1885) handelaar en bankier met een duidelijke liberale kleur.

Naast de politieke informatie weten we ook dat hij provinciaal inspecteur was van de zeevisserij en vanaf 1842 algemeen rijksinspecteur van de zeevisserij. In 1831 was hij in Oostende de voorzitter van de commissie voor de studie van de sluizen en van de verdieping van de haven. Hij was lid van de Cercle littéraire en ook Ridder in de Leopoldsorde³.

HET FAMILIALE NETWERK

Aanvullende informatie die Prosper Joseph Massez sociaal, cultureel maar vooral economisch helpen situeren, ligt, mede gezien de grote vernieling aan het archief veroorzaakt door oorlogsomstandigheden, niet voor het grijpen⁴.

- 2 W. DEBROCK, 'Jean-Joseph-Pierre Maclagan, Oostends Orangist', in: *Ostendiana*, IV (1982), 116.
- 3 Bovenstaande gegevens zijn grotendeels geput uit: L. SCHEPENS, *De provincieraad van West-Vlaanderen 1836/1921. Socio-politieke studie van een instelling en haar leden*. Tielt-Amsterdam, 1976, en C. VERMAUT: <http://archief.Oostende.be/Biografieën/>.
- 4 Met dank aan Claudia Vermaut, stadsarchivaris te Oostende voor de waardevolle hulp.

Toch kan nog één en ander bijeengesprokkeld worden o.m. aan de hand van officiële akten.

Prosper-Joseph Massez blijkt geen Oostendenaar van origine te zijn. Hij werd immers geboren te Gent, op de Sint-Michielsparochie, op 3 februari 1778⁵ als zoon van Louis Joseph Massez, bij leven lid van de Raad van Vlaanderen⁶ en Maria Eleonara Meuris (beiden reeds overleden in 1804). Onbekend met de datum waarop hij aan de kust verschijnt, maar als “negociant wonende te Oostende”, huwt hij te Oostende op woensdag 4 pluviöse an XII (25 januari 1804) met Thérèse Eugénie Dewaele. Zij is geboren in Oostende op 13 juni 1776. Haar vader Jean is overleden en was bij leven handelaar te Oostende. Haar moeder, Thérèse Eugénie Degenant leeft nog en woont nog in Oostende. Bij dit huwelijk treden vier getuigen op die alle vier te Oostende wonen en aangeduid worden als “négociant” en “amis des époux”.

Zeleren ons, enigszins verwonderlijk, niets over de families Massez, Dewaele of Degenant want geen van de getuigen is familie. Bruid en bruidegom tekenen met de nodige zwier en dat doen ook de vier getuigen. Het zijn Jean Willems (43 j.), Balthazard Vanderheyde (38 j.) en Nicolas Joseph (36 j.) en Charles Joseph Delmotte (37 j.). Wellicht is Charles Joseph Delmotte dezelfde man die tussen 1814 en 1821 burgemeester is van Oostende. Hij is eveneens geboortegetuige in 1805 en staat ook dan geboekt als négociant⁷. Zo is het ook een reële mogelijkheid, geen zekerheid, dat Balthazard Vanderheyde zijn brood verdiende in de visindustrie en dat er een verbinding ligt naar de weduwe Vanderheyde die nog in 1848 een oesterbank uitbaatte en in de Albertusstraat woonde⁸. Veel later verschijnt nog een Edouard Vanderheyde (1831- 91) als directeur van de Oostendse vismijn⁹.

5 Stadsarchief Oostende: Burgerlijke stand, huwelijken 1804/9v. De huwelijksakte vermeldt duidelijk 3 februari 1778. L. SCHEPENS, o.c., 530 vermeldt 1 maart 1778.

6 Raad van Vlaanderen: gerechtshof, zetelde tot 1795, vonniste o.m. in eerste aanleg delicten tegen het vorstelijk gezag bv. majesteitsschennis, valsemunterij, en in hoger beroep over alle zaken die reeds voor Vlaamse rechtbanken hadden gediend.

7 Stadsarchief Oostende: Burgerlijke stand, geboorten 1805, 70.

8 *Provinciaelen Wegwyzer van Westvlaanderen en besonderlyk der Stad Brugge voor het schrikkel-jaar 1848*, Brugge s.d., 158.

9 W. MAERVOET, 'Biografische gegevens nopens Oostendse politici 1830-1914', in: *De Plate*, 1984 (Maervoet XV), 150.

Uit het huwelijk Massez-Dewaele wordt op 13 mei 1805 een dochter geboren nl. Sabina Theresia die op 13 februari 1828 huwt met Petrus Eduardus Adolphus Kempeners¹⁰.

Een andere beschikbare akte is de overlijdensakte van Prosper Massez. Hij sterft te Oostende op 10 augustus 1846 en het is Henry Serruys, burgemeester die notuleert als ambtenaar van burgerlijke stand. Theresia Eugenie Dewaele verschijnt hier als particulier en dat doet ook haar broer Donatus Dewaele die mede-aangever is.

De andere aangever is een 'vriend van de overledene'. Het gaat om 'Godefridus' Dutremez, 60 j., directeur van de bank van lening¹¹. We vinden Dutremez terug in de Wegwijzer als directeur van de 'Berg van Leening', als secretaris van het Bureel van Weldaedigheid en, met Henry Serruys als voorzitter, als bestuurder van de Academie van Teeken- en bouwkunde¹².

Het is een zeer beperkte aanvullende oogst, mager als het om een economische situering gaat. Er zijn alleen een paar begrippen als "commercant" en particulier(e) die op een duidelijke welstand wijzen.

Ook de huwelijksakte van Sabina Massez geeft dit aan. Haar man, Petrus Eduard Adolphe Kempeners is geboren in Parijs (28 oktober 1796) en is ontvanger van de directe belastingen te Sint-Denijs, district Kortrijk. Zijn vader is reeds gestorven. Zijn moeder Anna-Maria Hubertine Delcourt is "grondeigenarige", woont te Luik en stemt in het huwelijk toe bij notariële akte. De 2 vrienden-getuigen van Kempeners zijn Edmond Mathon, 39 jaar, "Ridder van het Legioen van Eer van Vrankrijk, luitenant-kolonel bij de zesde afdeling nationale Infanterie, alhier in garnizoen" en Augustus Wieland 71 jaar, district-commissaris¹³.

10 Stadsarchief Oostende: Burgerlijke stand, huwelijken, 1828, 19.

11 Stadsarchief Oostende: Burgerlijke Stand; overlijdens 1846, 185.

12 *Wegwijzer*, 156 en 157. De academie krijgt de mededeling mee dat er 152 leerlingen zijn.

13 W. DEBROCK, o.c., 108 vermeldt "Auguste Wieland als "ancien commissaire du district d'Ostende, een voornaam en rijk ingezetene van de stad, voormalig voorzitter van de Evangelische Synode". Was stichtend lid in 1787 van de Cercle Littéraire.

Ook de familie Dewaele blijft vrijwel helemaal in het donker (particulier, particuliere) en de erfenisaangiften die soelaas zouden kunnen bieden, zijn eveneens vernietigd in het oorlogsge-
weld.

VERBONDEN MET GENT

Het feit echter dat Prosper Massez in Gent geboren is, leidde de zoektocht naar jonkheer Philippe Blommaert (Gent 1808-1871). Deze flamingant van het eerste uur was reeds in 1832 auteur van "Aenmerkingen over de verwaerloozing der Nederduitsche taal" (Gent 1832). Vroeger onderzoek leerde dat hij op 17 november 1841 trouwt met Theresia Charlotte Massez, particuliere. Eén van de huwelijksgetuigen is Prosper Massez "vaderlijke oom van de bruid, wonend te Oostende en voorzitter van de provintialen raad van West-Vlaanderen"¹⁴.

Voor de Gentse Massez-tak zijn heel wat meer financieel-economische gegevens beschikbaar want daar is het archief van registratie en domeinen met de erfenisaangiften wel bewaard.

Een eerste vaststelling is dat Prosper Massez zich niet in de traditionele familielijn beweegt. Vader Louis-Joseph was lid van de Raad van Vlaanderen. Broer Charles – vader van mevrouw Blommaert – staat te boek als "juris consulte"¹⁵ en later als eerste voorzitter van het hof van Appel te Gent. Ook de familie Blommaert zit in de wereld van het recht. Vader Jacques Ferdinand is "homme de loi"¹⁶. Zoon Philippe is advocaat van opleiding. De andere dochter van Charles Massez, Sophie, huwt met Louis Van der Bruggen, rechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent. In die tekening past Prosper niet als Oostendse 'commercant'. Voor de rest biedt het bronmateriaal over de Gentse Massez-familie vele malen begrippen als rentier-rentière; particulier-particuliere; grondeigenaar-grondeigenaarster.

14 Burgerlijke stand Gent, huwelijken 1841, 17 november.

15 Burgerlijke stand Gent, geboorten, 1803, 15 okt.

16 Burgerlijke stand Gent, huwelijken, an XXIII, folio 185.

Het materiaal maakt ook duidelijk dat Louis Joseph Massez minstens vier kinderen had: Charles (°1768!), Auguste (°1771!); Marie Eleonore en Prosper (°1778). Marie Eleonore sterft op 15 januari 1838. Haar broers Charles en Prosper doen de erfenisaangifte. Uit hun aangifte blijkt dat Auguste Massez reeds gestorven is, want zij zijn de enige erfgenamen.

Marie Eleonore laat haar 2 broers een goede 10 ha grond na in Ronse, Russégnies en Amougies voor een waarde van 20.000 fr. Haar “garde robe et effects mobiliers” worden op 600 fr. geschat en er is 300 fr. liggend geld¹⁷.

Auguste Massez treedt in 1803 op als geboortegetuige voor zijn nichtje Thérèse. Als beroep vermeldt de akte “ex-chanoine”. Dezelfde Auguste Massez, met de vermelding ‘bezondere, Gent’ is terug te vinden in de jaren 1798-1803, in 1810 en in 1820 als koper van “nationale goederen”. Het gaat om ruim 250.000 m² land, 200.000 m² bos en wat weiland voordien toebehorend aan de Abdij Maagdendaale in Oudenaarde (gronden in Nukerke-Melden), de Abdij Terhagen (gronden in Moerkerke-Waas) de Abdij van Sint-Amand (gronden in Schorisse), het kapittel van Ronse (gronden in Ronse) de kerk van Rozenaken, het klooster van Petegem-Oudenaarde...

Ook zijn broer Charles, vermeld als ‘advocaat Gent, ook gerechtelijk ambtenaar’ heeft nationaal goed gekocht. Zowel alleen als samen met een verder niet geïdentificeerde L.B.J. Hier gaat het om zowat 120.000 m² land en weide in Etikhove-Maarke (Abdij van Ename), Gavere (pastorij van Gavere), Ronse (Kapitel), Oostakker (bisdom Gent)...¹⁸.

Bij zijn overlijden laat Charles Massez ruim 200 ha grond (en een beetje weide en bos) na, samen met de helft van 11 hoeven, 2 huisjes, een huis in de Gentse Hoogstraat en een landhuis in

17 Rijksarchief Gent, Modern Archief, Registratie en domeinen, Gent reeks 187, al 70, nr. 315.

18 J. LAMBERT, *Chronologische tabel van de nationale goederen, verkocht in het departement van de Schelde. 1796-1814 en in de Provincie Oost-Vlaanderen* (Documentatie bij de verhandeling als doctoraal proefschrift RUG, 1959-1960).

Oostakker. Heel wat gronden liggen in West-Vlaanderen (Koe-kelare, Aartrijke, Ichtegem, Ingooigem) maar het bezit ligt toch voornamelijk in Oost-Vlaanderen, waarbij namen zoals Etik-hove, Schorisse, Hundelgem, Ronse en Ruien, die we ook bij het nationaal goed vinden, terugkeren. Zelfs Prosper duikt hier even op omdat hij nog samen met zijn broer 77a weide in Ronse in on-verdeeldheid bezit¹⁹.

Dat Charles niet “in armoede” getrouwd is, bewijst de erfenis van zijn vrouw Thérèse Grossémy. Zij sterft 20 jaar later en laat (in eigen bezit en de andere helft van een deel van Charles ‘er-fenis) haar beide dochters nogmaals 176 ha gronden na met een waarde van ruim een half miljoen frank²⁰.

Bovenstaande financiële gegevens laten toe te concluderen dat ook Prosper Massez beschikte over een zeer stevige financieel-economische basis die hem vrijstelde van de noodzaak tot werken en hem toeliet zijn ambt(en) probleemloos uit te oefenen. De familie van zijn vrouw was welstellend maar blijft (hopelijk voorlopig) in het donker. Ook het dagelijks verkeer van de fami-lie Massez-Dewaele zweeft in de mist. In de Franse tijd was hij lid van de Cercle littéraire. Was de orangist Massez ook lid van de loge ‘Les Trois Niveaux’ die in Oostende, na de onafhankelijkheid de Nassaus nog lange tijd trouw bleef?

En tenslotte, waarom emigreerde hij van Gent naar Oostende?
De liefde of ...

19 Rijksarchief Gent, Modern Archief, registratie en domeinen, reeks 187, dl 92 nr. 410.

20 Rijksarchief Gent, Modern Archief, registratie en domeinen, reeks 187, dl 156 nr 567.